

Bài 11

KHU VỰC ĐÔNG NAM Á

Tiết I TỰ NHIÊN, DÂN CƯ VÀ XÃ HỘI

I. MỤC TIÊU

Sau bài học, HS cần :

1. Kiến thức

- Biết được vị trí địa lí, phạm vi lãnh thổ của khu vực Đông Nam Á.
- Phân tích được đặc điểm tự nhiên khu vực Đông Nam Á.
- Phân tích được các đặc điểm dân cư, xã hội khu vực Đông Nam Á.
- Đánh giá được ảnh hưởng của vị trí địa lí, các điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên, các điều kiện dân cư và xã hội tới sự phát triển kinh tế khu vực Đông Nam Á.

2. Kỹ năng

- Đọc, phân tích được bản đồ (lược đồ) Đông Nam Á.
- Biết thiết lập các sơ đồ lôgic kiến thức.

II. THIẾT BỊ DẠY HỌC CẨN THIẾT

- Bản đồ Địa lí tự nhiên châu Á.
- Phóng to các biểu đồ, lược đồ trong SGK (nếu có thể).
- Phiếu học tập.

III. TRỌNG TÂM BÀI

Đánh giá được ảnh hưởng của vị trí địa lí, các điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên, các điều kiện dân cư và xã hội tới sự phát triển kinh tế khu vực Đông Nam Á.

IV. TIẾN TRÌNH DẠY HỌC

MỤC I. TỰ NHIÊN

1. Vị trí địa lí và lãnh thổ

GV nên dạy theo lôgich : xác định lãnh thổ của từng nước → xác định lãnh thổ của toàn bộ khu vực → đánh giá vị trí địa lí.

– Xác định lãnh thổ của từng nước và lãnh thổ của toàn khu vực : GV thông báo với HS trong khu vực Đông Nam Á có 11 quốc gia, yêu cầu HS làm việc theo cặp đôi với lược đồ trong SGK để tìm ra 11 nước trong khu vực và xác định được ranh giới, tọa độ địa lí khu vực trên bản đồ Địa lí tự nhiên châu Á. Tiếp đó, GV yêu cầu 1-2 HS lên bảng chỉ bản đồ và trả lời câu hỏi. Hoạt động này sẽ tạo cho HS nhận biết khu vực một cách chi tiết, không hời hợt.

Tiếp đó, GV yêu cầu HS đánh giá vị trí địa lí khu vực Đông Nam Á theo Phiếu học tập sau :

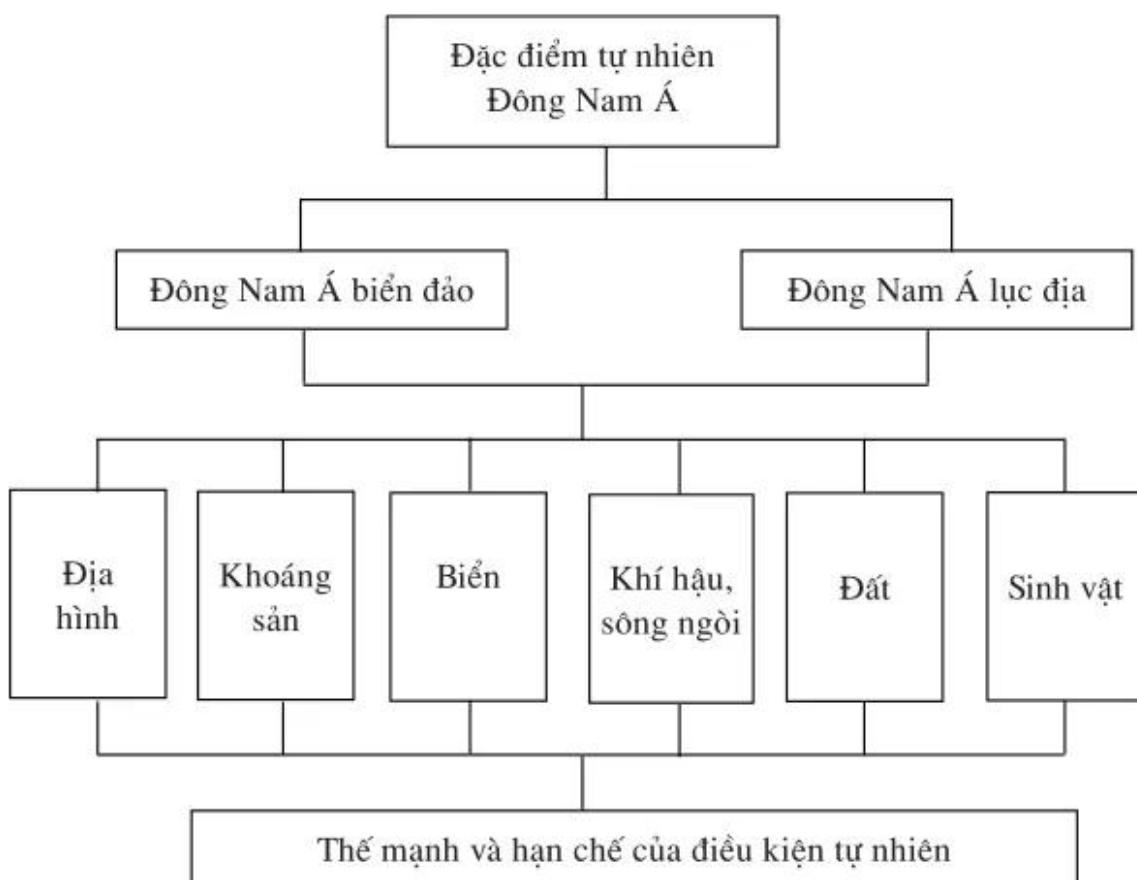
Vị trí địa lí	Yêu cầu phát hiện/trả lời	Phân tích ý nghĩa
– Tiếp giáp với biển và đại dương nào?		
– Nằm trong các đới khí hậu nào?		
– Tiếp giáp với các nước lớn và các nền văn minh cổ đại nào ?		

Cân lưu ý :

- Phân tích ý nghĩa kinh tế của vị trí địa lý cần nhấn mạnh vào ý nghĩa đối với sự phát triển và phân bố sản xuất các ngành kinh tế.
- Vị trí gần như nằm hoàn toàn trong khu vực nội chí tuyến gió mùa đã ảnh hưởng sâu sắc tới đời sống kinh tế và hoạt động xã hội của tất cả các quốc gia trong khu vực.
- Vị trí nằm giữa các nền văn minh lớn (Trung Hoa và Ấn Độ), vị trí giao lưu thuận lợi tạo sức hấp dẫn cho các cường quốc cạnh tranh ảnh hưởng (châu Âu, Hoa Kì, Nhật Bản và Trung Quốc), thuận lợi để các đạo giáo phát triển... đã ảnh hưởng rất lớn tới đời sống xã hội, phát triển kinh tế của khu vực.

2. Đặc điểm tự nhiên và đánh giá điều kiện tự nhiên của Đông Nam Á

Sơ đồ lôgic kiến thức được thể hiện như sau :

GV có thể thiết kế hệ thống câu hỏi gợi mở phù hợp để hình thành dần kiến thức cho HS theo sơ đồ trên, hoặc cũng có thể dạy theo cách sau :

Chia lớp thành 2-4 nhóm học tập, mỗi nhóm thực hiện một nhiệm vụ nghiên cứu về Đông Nam Á lục địa hoặc là Đông Nam Á biển đảo :

– Nghiên cứu SGK, lược đồ địa hình và khoáng sản Đông Nam Á.

– Yêu cầu : điền thông tin theo mẫu Phiếu học tập sau :

Nhóm...

Nhiệm vụ nghiên cứu : Đông Nam Á ...

	Mô tả đặc điểm	Thể mạnh
Địa hình và khoáng sản		
Ảnh hưởng của biển		
Đất đai và sinh vật		
Khí hậu và sông ngòi		

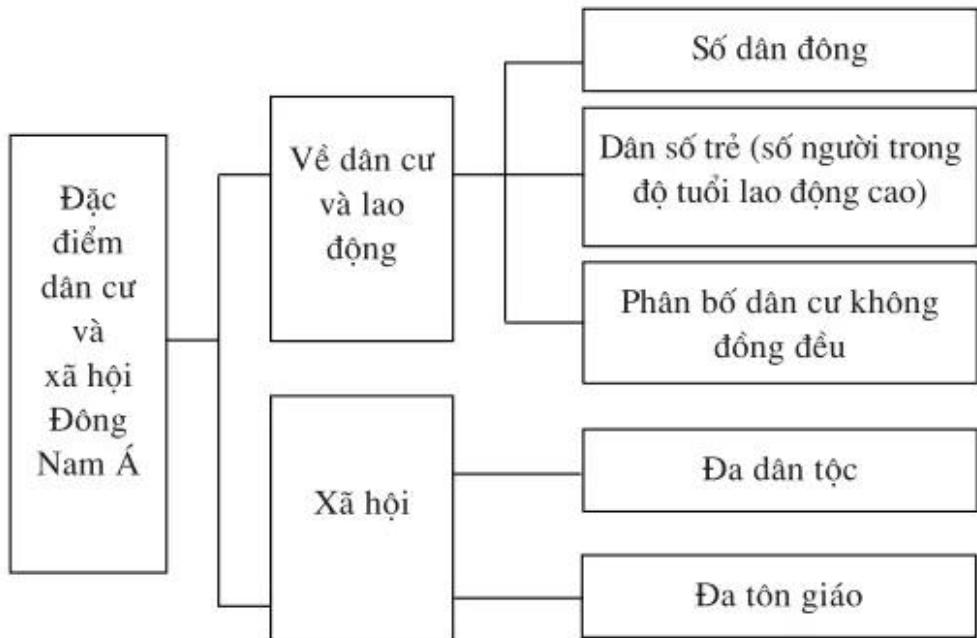
Sau khi HS nghiên cứu xong, GV yêu cầu đại diện các nhóm lên trình bày trước lớp, cho HS hoặc đại diện nhóm khác nhận xét, trao đổi, thảo luận. GV chốt lại kiến thức bằng cách hình thành dần dần lôgic kiến thức theo sơ đồ trên thông qua trình bày của đại diện nhóm HS.

Lưu ý : về đặc điểm khí hậu, cần nhấn mạnh cho HS thấy : nằm trong khu vực nhiệt đới gió mùa là nguyên nhân làm cho Đông Nam Á có khí hậu nóng, ẩm ; có lượng bức xạ lớn, độ chiếu sáng trung bình năm cao, độ ẩm dồi dào, lượng mưa phong phú là điều kiện thuận lợi để trồng lúa nước và phát triển các nông sản nhiệt đới khác.

Về đặc điểm địa hình, cần cho HS khai thác lược đồ địa hình và khoáng sản Đông Nam Á, hoặc bản đồ Địa lí tự nhiên châu Á treo tường để tự tìm ra nét khác biệt về địa hình của Đông Nam Á lục địa (hướng chủ yếu của địa hình là tây bắc – đông nam hoặc bắc – nam, địa hình bị chia cắt mạnh, sự đan xen giữa đồi núi và đồng bằng...) với Đông Nam Á biển đảo (ít đồng bằng, nhiều đồi núi, đặc biệt là núi lửa, không thể hiện rõ nét hướng chung của địa hình).

MỤC II. DÂN CƯ VÀ XÃ HỘI

Thực chất, mục này thể hiện những nét cơ bản của đặc điểm xã hội khu vực Đông Nam Á. Sơ đồ kiến thức được thể hiện :

GV có thể cho HS hoạt động học tập theo nhóm nghiên cứu SGK để mỗi nhóm tự xây dựng sơ đồ và lên thuyết trình về sơ đồ của nhóm mình, minh họa bằng hiểu biết thực tế, các nhóm khác bổ sung. GV chốt lại kiến thức theo sơ đồ trên. Hoạt động này sẽ rèn luyện được kĩ năng xây dựng các sơ đồ địa lí, phát triển tư duy lôgic cho HS.

Về các đặc điểm phân bố dân cư, thành phần dân tộc, tôn giáo, GV căn dịa vào hiểu biết của HS và lưu ý HS liên hệ với thực tiễn Việt Nam, các em sẽ dễ dàng tìm ra các đặc điểm này. Điều quan trọng là GV biết gợi mở để từ các đặc điểm đó, HS đánh giá được tác động tích cực và tiêu cực tới sự phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia và trong khu vực.

V. THÔNG TIN

1. Giải đáp câu hỏi khó trong SGK

Việc phát triển giao thông của Đông Nam Á lục địa theo hướng đông – tây có những ảnh hưởng gì đối với sự phát triển kinh tế – xã hội ?

Do hướng của địa hình Đông Nam Á lục địa chủ yếu là hướng tây bắc – đông nam hoặc bắc – nam nên việc phát triển giao thông theo hướng đông – tây gặp nhiều trở ngại như phải làm nhiều cầu, hầm đường bộ để vượt qua sông, núi

(chủ yếu có hướng Bắc – Nam). Tuy nhiên việc phát triển giao thông là hết sức cần thiết - đặc biệt đối với các nước Mi-an-ma, Thái Lan, Lào, Cam-pu-chia và Việt Nam. Các nước này có chiều dài lãnh thổ gần như theo hướng bắc – nam, nên cần thiết phải phát triển các dự án phát triển giao thông theo hướng đông – tây để tạo sự thuận lợi trong thông thương, hợp tác cùng phát triển.

2. Thông tin bổ sung

– Đông Nam Á có vị trí địa – chính trị rất quan trọng, đây là nơi giao thoa giữa các nền văn minh và cũng là nơi các cường quốc thường cạnh tranh ảnh hưởng. Ngay từ đầu thế kỉ XVI, hầu hết các nước Đông Nam Á đã bị các cường quốc phương Tây xâm chiếm làm thuộc địa. Lí do xâm chiếm thuộc địa chủ yếu nhằm mục đích vơ vét tài nguyên phục vụ cho cách mạng công nghiệp ở châu Âu đang đói nguyên liệu, và thêm nữa, nếu chiếm được Đông Nam Á, các nước thực dân có cơ hội kiểm soát được con đường thương mại chiến lược giữa Ấn Độ và Trung Quốc đi qua eo biển Ma-lắc-ca. Trước Chiến tranh thế giới thứ hai, Đông Nam Á chịu sức ép giữa hai thế lực là các nước phương Tây và Nhật Bản. Trong Chiến tranh thế giới thứ hai, Đông Nam Á đã rơi vào ách chiếm đóng của phát xít Nhật. Sau Chiến tranh thế giới thứ hai, Đông Nam Á lại chịu ảnh hưởng của các cường quốc phương Tây là Hoa Kì, Anh, Pháp. Trong khu vực, Bru-nây là quốc gia cuối cùng giành được độc lập từ tay thực dân Anh vào năm 1984.

– Ở Đông Nam Á có hầu hết các tôn giáo đông tín đồ của thế giới. Phật giáo có mặt chủ yếu trên vùng Đông Nam Á lục địa, đạo Hồi có mặt chủ yếu ở các nước Đông Nam Á biển đảo ngay từ thế kỉ XIII. Đến thế kỉ XVI, Tây Ban Nha đã đưa đạo Thiên chúa vào Phi-lip-pin. Trên các đảo Iri-an Jay-a và Ba-li của In-dô-nê-xi-a thì đạo Thiên chúa và Hin-đu lại lần lượt là các tôn giáo chính.

– Đông Nam Á được chia thành hai khu vực là Đông Nam Á lục địa (gồm Cam-pu-chia, Lào, Mi-an-ma, Thái Lan và Việt Nam) và Đông Nam Á biển đảo (gồm Bru-nây, In-dô-nê-xi-a, Phi-lip-pin, Xin-ga-po và Đông Ti-mo. Riêng Ma-lai-xi-a lãnh thổ bao gồm phần lục địa và phần đảo nhưng thường được đưa vào Đông Nam Á biển đảo). Cách chia này vừa đơn giản vừa thể hiện được các đặc trưng về địa lí, văn hoá, kinh tế...